

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Får i naturplejen

Jordbrugsteknolog Susanne Øster Sørensen
Videncentret for Landbrug

Producentmøde Danske Lammeproducenter 01.03. 2014

Indhold

- Fakta om behov for naturpleje
- §3 natur og Natura 2000
- Politiske mål og virkemidler
- Tilskudsmuligheder og kontrol
- Tilskud efter HNV-score fra 2015
- Får som naturplejere
- Aftalegrundlag
- Økonomi
- Find arealer eller dyr
- Links

Fakta om naturplejen

- Det plejekrævende areal udgør samlet set ca. 342.000 ha (beskyttet natur).
- ca. 209.000 ha er § 3-arealer uden for Natura 2000.
- ca. 133.000 ha ligger i Natura 2000-områder.

Naturarealer

- Antallet af plejekrævende lokaliteter i Danmark er over 122.000.
- Gennemsnitstørrelsen er ca. 2,8 ha.
- 85% af de plejekrævende lokaliteter er mindre end 5 ha.
- Mange naturarealer er beliggende nær hinanden og kan forvaltes samlet.
- 80% af det plejekrævende areal er i privat eje.

Naturbeskyttelseslovens § 3 - Beskyttede naturarealer

Danmarks Miljøportal

Data om miljøet i Danmark

Nyheder Service status Driftsstatus Vejledninger

Søg efter objekter på kort...

Temaer

Profiler Landbrug

Vis signaturforklaring

Filtrer

- ☐ Overfladevand
- ☐ Sø- og vandløbsstationer
- ☒ Naturbeskyttelse og Natura2000,...

- ☒ Beskyttede vandløb
- ☒ Beskyttede naturtyper

Eng

Hede

Mose

Overdrev

Strandeng

Sø

☐ EF-fuglebeskyttelsesområder☐ EF-habitatområder☐ Ramsar områder

§ 3 natur

- § 3-naturen udgør omkring 10% af Danmarks areal.
- 43% af § 3-naturen ligger i Natura 2000-områderne.
- Offentlige myndigheder har pligt til at pleje egne § 3-områder.
- Private har ikke pligt til pleje.
- § 3 natur udgør de vigtigste naturværdier.

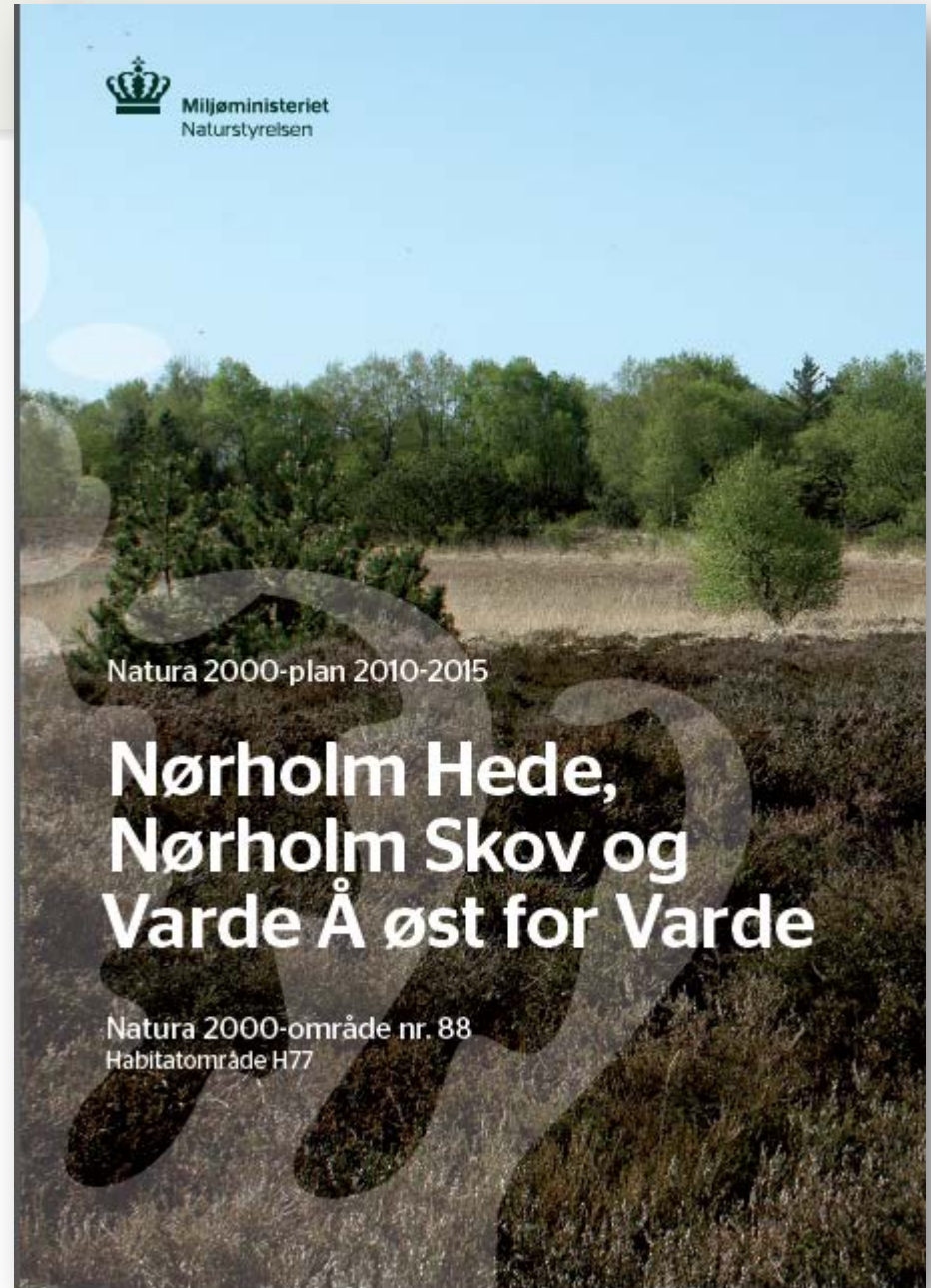

Natura 2000 planer

246 planer

9% af det danske landareal

Danmarks Miljøportal

Data om miljøet i Danmark

Nyheder Service status Driftsstatus Vejledninger

Søg efter objekter på kort...

Temaer

Profiler Landbrug

Vis signaturforklaring Filtre

- ☐ Overfladevand
- ☐ Sø- og vandløbsstationer
- ☒ Naturbeskyttelse og Natura2000,...
- ☒ Beskyttede vandløb
- ☒ Beskyttede naturtyper
 - ☒ Eng
 - ☒ Hede
 - ☒ Mose
 - ☒ Overdrev
 - ☒ Strandeng
 - ☒ Sø
- ☐ EF-fuglebeskyttelsesområder
- ☐ EF-habitatområder
- ☐ Ramsar områder

Danmarks Miljøportal

Data om miljøet i Danmark

Nyheder Service status Driftsstatus Vejledninger

Søg efter objekter på kort...

Temaer

Profiler Landbrug

Vis signaturforklaring Filtre

☐ Overfladevand☐ Sø- og vandløbsstationer☒ Naturbeskyttelse og Natura2000,...☒ Beskyttede vandløb☒ Beskyttede naturtyper☐ Eng☒ Hede☐ Mose☐ Overdrev☐ Strandeng☐ Sø☒ EF-fuglebeskyttelsesområder☒ EF-habitatområder☒ Ramsar områder

Indhold i Natura 2000-planerne - den konkrete forvaltning

Mål: At stoppe naturens tilbagegang i udpegede områder
Indsatsen skal primært ske på eksisterende naturarealer

De 246 naturplaner indeholder følgende indsatser:

- 130.000 ha skal plejes
- 16.000 ha skal have ændret hydrologi
- 20.000 ha skov og værdifulde marinerev beskyttes

Indsatsen skal virke ved at:

- Hindre tilgroning
- Begrænse opsplitting af små naturarealer
- Forbedre vandstandsforholdene på visse naturarealer

Målsætninger - eksempler

- *At arealet med rigkær øges med i størrelsesordenen 3-7 ha, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *At tilstanden af arealet med våd hede udenfor Nørholm Hede forbedres.*

Det skal sikres, at der er tilstrækkeligt med egnede yngleområder for almindelig ryle i øhavet.

Foto: Leif Bisschop-Larsen.

Politiske mål for perioden 2010-15

- Indgåede aftaler om pleje (afgræsning og/eller slæt).
 - 110.000 ha skal plejes indenfor NATURA 2000.
 - 40.000 ha § 3 beskyttet natur udenfor Natura 2000.
- Status:
 - Der er ca. 63.000 ha i tilsagn indenfor NATURA 2000 og § 3, heraf er de ca. 10.000 ha på den 1-årige artikel 68-ordning.
 - Dys, kun knap halvejs mod målet!

Midler til at nå målene: Tilskud via Landdistriktsprogrammet (EU medfinansiering)

Målene skal nås via frivillige tilskudsordninger:

- Pleje af græs- og naturarealer (5 årig)
- Pleje af EB- støtteberettigede græsarealer (1-årig)
- Projektordninger i Natura 2000

Hvad er jeres største bekymringer i forhold til om naturpleje med får kan blive et forretningsområde?

Mange barrierer ved naturpleje

- Ofte dårlig driftsøkonomi på grund af lav tilvækst og høje omkostninger
- Tilsyn er tidskrævende
- Pleje af arealerne kan være besværlig
- Bekymring for, om krav om plantedække kan opfyldes
- Lave tilskudssatser

Landmændenes tilgang til ordningerne

- Vil gerne naturen
- Fokus på produktion
- Skal være praktisk muligt
- Restriktioner og kontrol
- Ændringer i regler
- Økonomi

Tilskud til Pleje af græs- og naturarealer

Enkeltbetalingsstøtteberettigede græsarealer, 1-årigt

Forpligtigelse	Tilskud
Slæt	900 kr. pr. ha
Afgræsning eller slæt	1.650 kr. pr. ha
Afgræsning på særligt værdifulde og svært tilgængelige naturarealer	3.350 kr. pr. ha

Pleje af græs- og naturarealer, 5-årigt, ikke EB- berettigede

Forpligtigelse	Tilskud
Slæt	1.000 kr. pr. ha
Afgræsning eller slæt	2.000 kr. pr. ha
Afgræsning på særligt værdifulde og svært tilgængelige naturarealer	3.350 kr. pr. ha
Tillæg for særlig fuglevenlig drift	600 kr. pr. ha

Kontrollen af tilskudsordningen fylder meget

- Krav i tilsagn kan være meget svære at gennemskue og overholde
– naturen er variabel, men det er reglerne ikke
- Misligholdelse af tilsagn giver bortfald med krav om tilbagebetaling af tidligere udbetalt tilskud
- Ved dispensation udbetales der ikke tilskud, selvom plejen er forsøgt gennemført

Kontrol af naturarealer – Tæt lavt plantedække

- Arealet skal i sin helhed fremstår med tæt lavt plantedække pr. 31.8.
- Arealet skal bære tydelig præg af afgræsning. Dvs. af mindst 50 pct. af plantedækket skal være tydeligt afbidt
- Gælder dog ikke for lyngarealer, hvor 50 pct. af planterne mellem lyngen skal være holdt nede.

Kontrol af naturarealer – Fast græsningstryk - Antal storkreaturer

- Valgmulighed fra 2012
- 1,5 storkreatur pr. ha = 10 får
- MEN kommunen kan **fastsætte et lavere græsningstryk, ud fra en faglig vurdering**
- Dyrene skal gå på arealet i juni, juli og august
- Husk **ALTID** at meddele til NaturErhvervstyrelsen, hvis dyrene skal flyttes – **INDEN DE FLYTTES**

Kontrol efter fast græsningstryk

- Arealet skal være egnet til afgræsning
- De arealer, hvor dyrene gør en forskel kan medregnes
- Dvs. det kan afhænge af dyr og racer
- Arealer, der slet ikke bære præg af en afgræsning vil blive fratrasket f.eks. arealer med massiv rørskov, tæt buskads, eller arealer under vand
- Der ses ikke på plantedækket!!!
- Kontrollen tæller dyr!!

Kontrol efter fast græsningstryk

- Der kan ikke laves foldskifte
- Dyrene skal være på arealet i de 3 måneder
- Men det åbner op for afgræsning af ekstensive arealer

Projekter i Natura 2000-områder:

Projektordning med 100% i tilskud

Tilskud til forberedelse til afgræsning

- Klargøring af arealer til afgræsning, opsætning af hegn, vandforsyning og fangfolde

Tilskud til rydning af tilgroede arealer

- Til at rydde tilgroede arealer for træer og buske og fjerne dem
- Skal finde skånsom og billig løsning

Tilskud til ændret hydrologi

- Afbryde dræn eller lukke afvandingsgrøfter

Naturpleje for naturen

- De mest værdifulde naturarealer er ofte ukurante og fjerntliggende arealer
- Besværlige at pleje
- Lav tilvækst for dyrene
- Dårlig økonomi i kødtilvækst
- Økonomien skal komme fra tilskud
- Målet er naturpleje

Fremtid: Målrettet naturpleje

- Fra 2015 vil tilskud til naturpleje uden for Natura 2000 områder blive prioriteret efter arealernes naturværdi
- High nature value (HNV værktøj)
- Kan ses på kort allerede nu

High nature value

Alle arealer vurderes ud fra 14 forskellige parametre

Alle åbne arealer tildeles en score fra 0 – 14 ud fra følgende kriterier

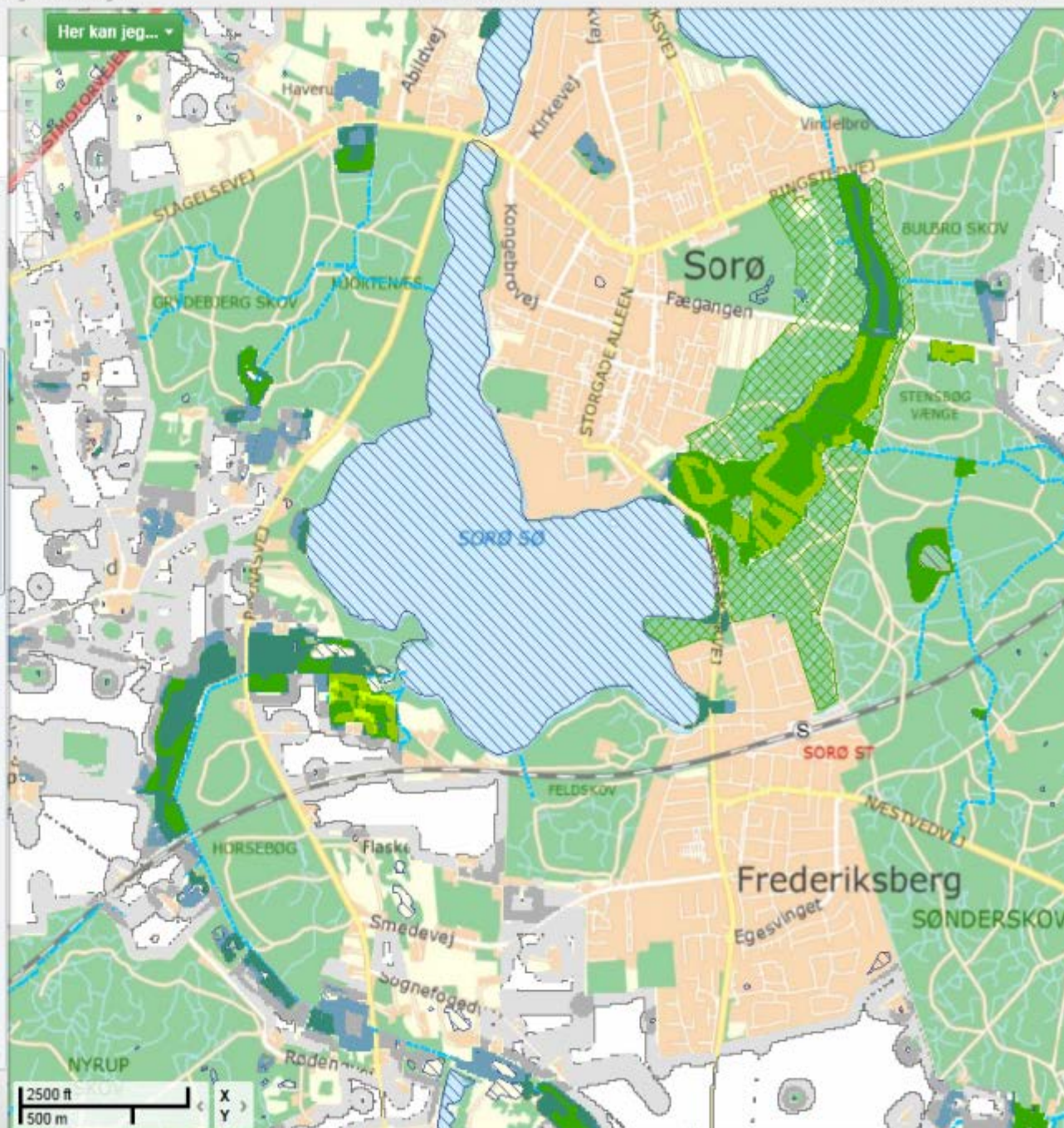
- Kystnærhed
- Lavbundsareal
- Skråning/Skrænt
- Beskyttet natur
- Nærhed til beskyttet natur
- Nærhed til småbiotop
- Ekstensiv landbrugsdrift
- Levesteder
- Økologisk mark
- Planteindikator 1
- Planteindikator 2
- Planteindikator 3
- Forekomst af rødlistet/bilags art 1
- Forekomst af rødlistet/bilags art 2

Temaer

Profiler Arealinformation (Standard)

Vis signaturforklaring Filtre

- ☐ — Fugleovervågning (linjer)
- ☐ Fugleovervågning (flader)
- ☒ • Artsfund (punkter)
- ☐ — Artsfund (linjer)
- ☐ Artsfund (flader)
- ☒ HNV (områder med høj naturværdi)

Belønning for god naturpleje

- Det nye system betyder, at det bliver en fordel at have sjældne arter
- Uden for Natura 2000 er det kun §3 arealer med en score på mindst 5 kan søge tilskud til pleje af græs i 2015 og frem

Får som naturplejere - fordele

- Gode til at bekæmpe - rynket rose, kæmpe-bjørneklo, tagrør
- Begrænse problematiske arter på hede: blåtop, revling, birk og gyvel under de rette forhold
- Kan hindre opvækst af vedplanter
- Kan lære at tåle ørnebregne
- Kan presses til at æde lysesiv om vinteren
- Erfarne får er ofte vigtigere end racen

Får som naturplejere - ulemper

- Kræver god styring, ellers bliver arealerne domineret af græs
- Agertidsel og stor nælde kan brede sig
- Egner sig generelt ikke til fugtige arealer – bortset fra marskfår
- Jagtinteresser: får fortrænger råvildt fra et græsningsareal

Samgræsning med andre dyr

- Forskellig dyrearter - forskellige planter - forskellige græsningsmønstre
- Lavere belægningsgrad af hver dyreart - mindre smittetryk med parasitter
- Undgå at fårene læmmer på arealet ved samgræsning med kvæg (Katarrhfeber til kvæget)

Forpagtnings- eller græsningsaftaler?

- Meget vigtigt at skelne helt klart, hvis der søges tilskud til arealerne
- Det er den, der har råderetten over arealet, der kan søge tilskud
- Det er ejer eller **forpagter**, der har råderetten
- En dyreholder med en **græsningsaftale har ikke råderetten**, og kan ikke søge arealtilskud

Forpagtningsaftale - Græsningsaftale

- Typisk over flere år
- Afregnes pr. ha
- Varetager driften af arealet, herunder hegn og installationer
- Bestemmer hvilke dyr, der må gå på arealet
- Typisk én sæson
- Afregnes pr. dyr
- Varetager **ikke** driften af arealet (det gør ejer)
- Ejer kan have aftaler med flere dyreholdere på det samme areal

Tjekliste til aftalegrundlag

- Tilskud / betaling: Hvem skal modtage tilskud
- Skal dyreholder betales eller betale for afgræsning
- Græsningsperiode
- Afpudsning af areal
- Hegn, vand
- Adgangsforhold
- Tilsyn

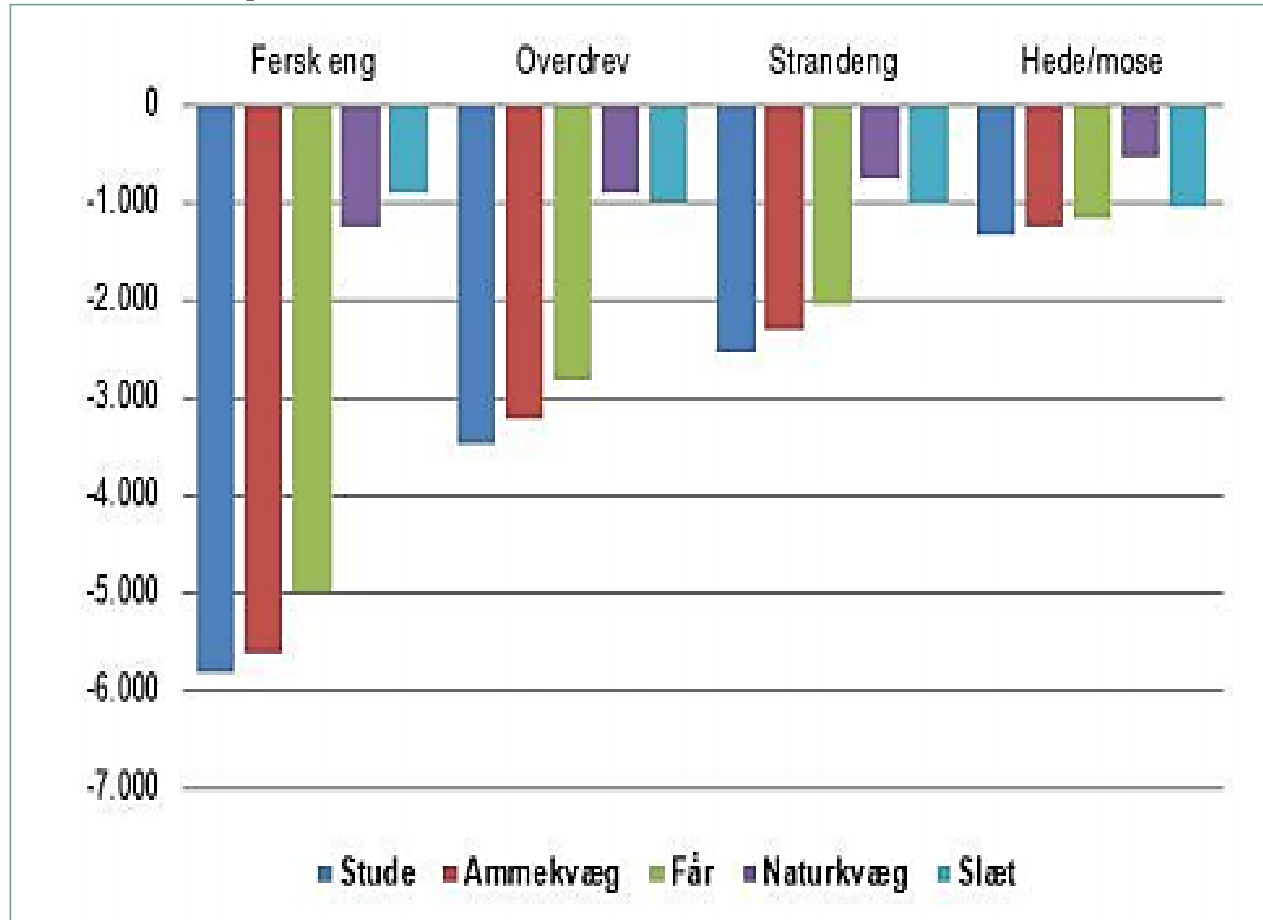

Førstegangsspleje

- Kræver tilladelse fra kommunen (ændring af tilstand på § 3 areal)
- Er arealet omfattet af beskyttelser eller fredninger?
- Hvad er målet med plejen – hensyn til specielle plante- eller dyrearter?
- Er det nødvendigt med en maskinel rydning først?
- Skal arealet sommer- eller helårsgræsses?
- Kan plejen gennemføres i en årrække?
- Hvad siger naboerne? God dialog er vigtig
- Skal der være adgang for publikum?

Økonomi, foldstørrelse 15 ha

Økonomi - Stordrift, 900-100 ha

Tabel 1. Nettoresultat ved afgræsning af forskellige areal-typer i forbindelse med stordrift uden tilskud, kr. /ha.

	Stude	Amme- kvæg Hårdføre	Amme- kvæg Vækst	Naturkvæg*	Får
Fersk eng	-4.771	-5.401	-3.953	-375	-2.974
Overdrev	-2.888	-2.908	-2.301	-296	-1.725
Strandeng	-2.039	-2.022	-1.619	-269	-1.224
Hede/mose	-1.052	-1.077	-863	-240	-723

*Naturkvæg er ekstensive racer i helårsgræsning, som ikke kræver staldomkostninger

Naturpleje skal blive en god forretning

Græsning.dk

GRÆSNING.DK

[Om græsning.dk](#)

[Nyheder](#)

[Kontrakter](#)

[Nyttige sider](#)

[Naturpleje- og Hegningsnetværket](#)

[Log ind](#)

Formidling af
Græsning af naturarealer

Tilmeld areal

Her kan du oprette din annonce

Søg areal

Her kan du søge arealer

Tilmeld dyr

Her kan du oprette din annonce

Søg dyr

Her kan du søge dyr til afgræsning

Tak for opmærksomheden!

Spørgsmål?

Links

- Danmarks miljøportal:
<http://arealinformation.miljoeportal.dk/distribution/>
- LandbrugsInfo: Faktaark
<https://www.landbrugsinfo.dk/Miljoe/Natur-og-arealforvaltning/Sider/Startside.aspx>